

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning til Kulturforstå- else B, valgfag

August 2023

Vejledning til Kulturforståelse B, valgfag
August 2023

2023

ISBN nr. [xxx xxx xxx] (web udgave)

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Børne- og Undervisningsministeriet

Departementet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Indhold

Indledning.....	4
1 Identitet og formål	5
1.1 Identitet.....	5
1.2 Formål.....	5
2 Faglige mål og fagligt indhold	7
2.1 Faglige mål	7
2.2 Kernestof	9
2.3 Supplerende stof.....	11
2.4 Omfang	11
3 Tilrettelæggelse	12
3.1 Didaktiske principper.....	12
3.2 Arbejdsformer	12
3.3 It.....	13
3.4 Samspil med andre fag.....	14
4 Evaluering.....	15
4.1 Løbende evaluering	15
4.2 Prøveform	15
4.2.1 Undervisningsbeskrivelsen.....	16
4.3 Bedømmelseskriterier.....	17
4.3.1 Oversigt over karakterskalaen	17
4.3.2 Eksempel på karakterbeskrivelser for mundtlig prøve.....	17

Indledning

Vejledningen præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav.

Citater fra læreplanen er anført i citationstegn. Udvalgte begreber er udfoldet i tekstbokse.

Følgende ændringer er foretaget i vejledningen i august 2023:

- Der er indsat nyt afsnit 5.0 om udarbejdelse af undervisningsbeskrivelse til faget.
- Der er foretaget enkelte sproglige justeringer.

1 Identitet og formål

1.1 Identitet

”Kulturforståelse er et humanistisk fag, der har berøringsflader til den samfundsvidenskabelige faggruppe. Kulturforståelse handler om, hvordan alle mennesker indgår i relationer, hvor de tager del i kulturel betydningsproduktion både lokalt og globalt. Faget kulturforståelse beskæftiger sig med, hvordan kultur produceres og reproduceres, og det afdækker, hvilken rolle kultur spiller for os selv og for andre. Faget beskæftiger sig med kulturelle udtryk og værdier samt identitetsdannelse som en kulturel proces og giver redskaber til at møde og forstå mennesker i forskellige kulturer.”

Eleverne skal have indsigt i andre kulturer. Men at nå dertil, hvor de ser sig selv og andre som produkter af en kulturel proces, er langt vigtigere – og langt vanskeligere. Er man nået dertil, hvor man kan se sig selv og sine egne normer og værdier udefra, er man kommet langt i retning af en generel kulturel kompetence.

Målet er, at eleverne når frem til at forstå baggrunden for en given kulturel adfærd. Herefter kan de på et kvalificeret grundlag afklare egne holdninger hertil.

Faget giver redskaber til at kunne møde og forstå kulturer. Der anvendes en systematisk tilgang, således at eksempelvis de forskellige elementer i en given kultur kan adskilles og analyseres.

Begrebet kultur har både en hverdagsbetydning og forskellige betydninger afhængig af, hvilken teoretisk position de ses fra. Det kan give god mening at lade eleverne forholde sig til begrebets mange betydninger og udvikling.

1.2 Formål

”Formålet med faget kulturforståelse er, at eleverne udvikler deres evne til at agere og kommunikere såvel inden for som på tværs af kulturer. Gennem arbejdet med kulturelle processer fremmes mulighederne for at begå sig i en globaliseret og digitaliseret verden præget af kulturel mangfoldighed. Således udvikles elevernes viden om og forståelse af kulturel forandring og demokratiopfattelser, og faget bidrager i form af viden og kundskaber til studie- og karrierekompetence og til elevernes almene dannelse.”

Eleverne udvikler evnen til at kommunikere såvel inden for som på tværs af kulturer. Når det hedder ”inden for” kulturer, dækker det over mange lag og abstraktionsniveauer. Hvis eleverne primært definerer og opfatter kultur ud fra en forholdsvis afgrænset gruppe af fx jævnaldrende med et givet sprog og andre særlige kulturelle udtryk, er forudsætningerne for at kommunikere med andre grupper ikke tydelige, selvom disse andre grupper på et højere abstraktionsniveau befinder sig inden for samme kultur som eleverne. Kommunikation og kulturforståelse er tæt forbundet. Evnen til at kommunikere på tværs af kulturer er central i faget, og her rækker den klassiske kommunikationsmodel ikke. Eleverne må arbejde med en kommunikationsteori, hvor man har fokus på modtageren og modtagerens forståelse og fortolkning. I den interkulturelle kommunikation er både afsenderens og modtagerens kulturelle selvforståelse og kulturelle forforståelse afgørende, og jo mere man ved om konteksten og deltagerens erfaringspositioner jo færre misforståelser.

Elevernes muligheder for at begå sig i en kulturel mangfoldig verden fremmes. Eleverne opnår bevidsthed om, hvordan og hvornår de skal være opmærksomme på, at kultur spiller en rolle i folks måde at handle og tænke på. Denne kompetence opnås via indsigt i to grundlæggende forhold. Det ene er,

at der findes kulturer, der er anderledes end ens egen, og hvor forståelsen af individ og fællesskab, verden og livskvalitet er en anden. Det andet drejer sig om indsigt i egen kulturel identitet.

Gennem undervisningen udvikler eleverne deres viden om og forståelse af kulturel forandring. Det er vanskeligt at betragte sin egen kultur udefra. Det er ikke mindre vanskeligt at se kultur som en dynamisk størrelse: Man forledes let til at tro, at de kulturer, man indgår i, er faste og uforanderlige. Forklaringen kan måske findes i det forhold, at kulturelle elementer ofte optages/internaliseres på et forholdsvist lavt bevidsthedsniveau. Man registrerer ikke ændringerne. En yderligere forklaring kan ligge i, at kulturelle ændringer typisk sker gradvist.

Karrierekompetence

Karrierelæringen skal forankres i den daglige undervisning i faget. Kulturforståelse indgår i mange uddannelser og erhverv, og eleverne kan gennem mange forskellige aktiviteter få viden om og erfaring med faget i uddannelser og jobs. Det kunne være praktikophold i virksomheder eller besøg og brobygning på videregående uddannelser eller besøg udefra, fx fra en virksomhed, hvor kulturforståelse er en vigtig kompetence, enten fordi virksomheden indgår i samarbejde med virksomheder andre steder i verden, eller fordi kulturforståelse, i denne virksomhed, også er en vigtig kompetence i kulturmødet med kolleger og i samarbejdet på arbejdspladsen i det hele taget. Man kan også lade eleverne undersøge forskellige uddannelser på "Uddannelsesguiden" for at finde uddannelser, hvor kulturforståelse indgår i en eller anden form. På denne måde bringes et af fagets elementer, nemlig feltarbejde, i spil. Karrierelæringen rummer et dobbelt motivationspotentiale, fordi eleverne på den ene side bliver mere interesserede i faget gennem karrierelæringsaktiviteterne, der knytter sig til praktiske og virkelighedsnære problemstillinger. På den anden side virker karrierelæring motiverende og kvalificerende på elevernes fremtidsforestillinger, fordi eleverne får mulighed for at afprøve sig selv i sammenhænge, der rækker ud over skolen.

2 Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

De faglige mål spiller en central rolle i læreplanen. De kan opfattes som omdrejningspunktet for læreplanens øvrige indholdselementer, især kernestof, supplerende stof og evaluering. Målene udtrykker de kompetencer, som eleven ideelt set skal beherske, når undervisningen er forbi. I det følgende anføres de enkelte mål suppleret med kommentarer.

“Eleverne skal kunne identificere, beskrive og analysere forskellige kulturelle udtryk.”

Med kulturelle udtryk tænkes især på kulturers ydre, observerbare dimensioner. Det kan være en børnebog fra 50erne, udviklingen i tøjmoden efter 2. verdenskrig, en tyrkisk spillefilm, et læserbrev, selfies på Facebook, hiphop fra Londons undergrund osv. Eleverne skal kunne identificere disse udtryk, det vil sige registrere, at der dels er tale om kulturelle udtryk, og at disse udtryk repræsenterer bagvedliggende kulturer eller elementer af bagvedliggende kulturer. Eleverne skal også kunne beskrive disse udtryk, altså karakterisere dem, i sammenhæng med kulturer. Ved analysere menes, at eleverne skal kunne pille udtrykkene fra hinanden, vurdere delene for sig for dermed at kunne klarlægge den bagvedliggende kulturopfattelse.

“Eleverne skal kunne redegøre for og anvende forskellige kulturbegreber og –teorier og anvende kulturteoriernes metoder i konkrete sammenhænge.”

Eleverne skal opnå kendskab til de faglige begreber, som hører til faget og forstå og anvende forskellige relevante teorier om kultur, kulturmøde og kulturel udvikling mm, når de arbejder med forskellige dele af kernestoffet. Eleverne skal ikke blot kunne redegøre for eller forklare begreber og teorier, men også kunne anvende dem, altså bruge dem som værktøj til at forklare fænomener og sammenhænge og til at forstå forskellige problemstillinger. Teorier og metoder hænger uløseligt sammen, og det kan være svært at skelne mellem teori og metode. Eleverne skal kunne bruge de teorier og de metoder, der ligger bag i konkrete sammenhænge og på konkrete problemstillinger.

“Eleverne skal kunne reflektere over egne og andres værdier som resultat af en kulturel og historisk proces.”

Eleverne skal ideelt set nå dertil, hvor de kan betragte sig selv som resultat af en kulturel proces på samme måde, som de kan betragte andre som produkter af en kultur. Det faglige mål koncentrerer sig om værdier, altså selve kernen i kulturen. Når eleverne skal kunne reflektere over deres egne og andres værdier som resultat af en kulturel proces, kræver det, at eleverne igennem arbejdet med kulturel udvikling opnår indsigt i, hvordan værdier udvikler sig gennem komplekse, kulturelle processer. Samtidig skal eleverne forstå, at deres egne værdier (det kunne fx være ligestilling mellem kønnene, demokrati, accept af homoseksuelle) også er resultatet af sådan en udvikling. Målet er, at eleverne får en slags meta-blik på kulturelle processer og på det at forstå kulturer og kulturel udvikling. Når eleverne på B-niveau ikke bare skal kunne reflektere over den kulturelle men også den historiske proces, betyder det, at man i kulturforståelse skal arbejde med elevernes historiske bevidsthed, således at eleverne lærer at se, hvordan den kulturelle udvikling hænger sammen med historisk udvikling. Her giver det naturligvis god mening at indgå i et fagligt samspil med historie.

“Eleverne skal kunne foretage tematiske sammenligninger på tværs af kulturer.”

Eleverne skal arbejde med og kunne foretage kultursammenligninger med udgangspunkt i forskellige relevante temaer. Man kan sammenligne fx. kønsroller, alder (at være gammel eller at være barn), ægteskab, sygdomsopfattelser, familiens rolle både synkront og diakront

“Præsenter og forklar kulturanalytiske problemstillinger med udgangspunkt i eget og andres materiale.”

I dette faglige mål er der både fokus på elevernes evne til at præsentere/formidle et stof og deres evne til at besvare en problemstilling med udgangspunkt i materiale, som de selv har indsamlet. Eleverne skal kunne give en sammenhængende, veldisponeret fremlæggelse af en problemstilling. Det er vigtigt at afgrænse materialeindsamlingen. Elevernes eget feltarbejde skal i mindst et forløb inddrages i en kulturanalytisk problemstilling, eventuelt sammen med andres materiale. Det giver mulighed for en mere omfattende og kompleks problemstilling.

“Eleverne skal kunne formulere egne handlemuligheder på baggrund af en kulturel udvikling.”

Dette målpunkt drejer sig om at kunne sætte ord på de muligheder, som den enkelte kan handle indenfor, og som afgrænses af rammerne i den kultur, man er en del af. Via indsigt i udviklingen i forskellige kulturer, ikke mindst elevernes egne, skal eleverne nå dertil, at de ser flere handlemuligheder, end tilfældet ville være ved en umiddelbar betragtning. Samtidig bliver eleverne også bevidste om de grænser, som kulturer sætter for menneskers handlemuligheder.

“Eleverne skal kunne foretage kulturanalyser inden for nærmere afgrænsede problemfelter.”

Ifølge dette målpunkt skal eleverne selv kunne afgrænse og analysere et givet kulturelt emne. De skal med andre ord kunne identificere de relevante kulturelementer, kunne adskille elementerne og vurdere dem enkeltvis, ligesom de skal kunne sætte elementerne sammen og vurdere dem i helhed. Det bemærkes, at der er tale om et nærmere afgrænset problemfelt. Man skal være forsigtig med at lægge op til en meget omfattende analyse. Afgrænsningen kan foretages på flere måder. Eksempelvis kan man udvælge nogle få kulturelementer og behandle disse på tværs af flere kulturer eller på tværs af tid. Eller man kan gå i dybden og arbejde med flere kulturelementer i en enkelt kultur.

“Eleverne skal kunne redegøre for problemstillinger i tilknytning til interkulturel kommunikation.”

Eleverne skal kunne forstå og forklare de problemstillinger, der opstår i forbindelse interkulturel kommunikation. I den sammenhæng kan der arbejdes med kendskab til forskellige teorier om interkulturel kommunikation og kommunikationsmodeller. Således bliver eleverne i stand til at kunne redegøre for det, der kan danne støj eller i øvrigt gøre interkulturel kommunikationen udfordrende.

“Eleverne skal kunne forklare kompleksiteten i interaktion mellem kulturer.”

Når kulturer mødes, opstår der interaktion. Denne kan antage mange former: elementer fra en anden kultur, overførsel af egne kulturelementer til en anden kultur, fastholden af egen kultur og afstandtagen fra en anden kultur. Eleverne skal kunne anføre nogle årsager til den kompleksitet der er i interaktion mellem kulturer.

“Eleverne skal kunne behandle problemstillinger i samspil med andre fag.”

Kulturforståelse kan samarbejde med mange forskellige fag: dansk (om fx kommunikation, mediekultur), engelsk og andre sprogfag (om fx kulturbegreber og de respektive landes kulturer), historie (om fx kulturel udvikling, kulturmøder, det nationale og det globale), afsætning (om fx kultursammenligning) og international økonomi (om fx globalisering og kulturel udvikling).

“Eleverne skal kunne demonstrere viden om fagets metoder og identitet.”

Eleverne skal kende fagets særlige identitet, som et humanistisk fag, der har berøringsflader til samfundsvidenskaben. De skal kende fagets metoder og kunne demonstrere denne viden. Det betyder, at eleverne skal vide, hvordan man producerer viden i faget og forstå, hvordan man undersøger forskellige kulturelle fænomener. Eleverne kan arbejde med og selv foretage både kvantitative og kvalitative undersøgelser eller undersøge hvordan kulturforskere arbejder med fx interview og observationer. Eleverne kan også analysere forskellige teksttyper (både fag- og skønlitteratur), film (både fiktive og non-fiktive) og billeder (kunst).

2.2 Kernestof

Kernestoffet er det obligatoriske faglige indhold i kulturforståelse. Kernestoffet tjener først og fremmest til at bidrage til målopfyldelsen. Målene kan imidlertid ikke opfyldes uden også at inddrage det supplerende stof. Kernestoffet er knyttet til målene, men ikke i et én-til-én forhold. De forskellige kernestofpunkter i samspil bidrager til målopfyldelsen.

“Kernestoffet er:

Kulturelle udtryksformer i tid og rum”

Kulturelle udtryk er især kulturernes ydre, synlige del. Udtrykkene skal behandles i tid og rum, der skal altså i nogle sammenhænge inddrages en historisk dimension, et før og et nu, og i nogle sammenhænge skal der inddrages en (kultur)geografisk dimension, man skal altså kigge på kulturelle udtryk i forskellige områder.

“Teorier om kultur og identitet”

Kernestofpunktet omtaler teorier i flertal. Der skal altså behandles flere relevante teorier. Valget af konkrete teorier kan ske ud fra flere kriterier, men særligt væsentligt er det naturligvis, at teorierne kan bruges i forbindelse med opfyldelsen af de faglige mål og de øvrige kernestofpunkter.

“Kultur møder”

Når man arbejder med kultur møder, arbejder man blandt andet med interkulturel kommunikation, integration, multikulturelle samfund, stereotyper, diskrimination og interkulturel kompetence. Dette kernestofområde er med andre ord centralt for faget, og man kan arbejde med møde mellem kulturer på flere områder og niveauer.

“Kultursammenligning, synkront og diakront”

En kultursammenligning kan foretages på flere dimensioner. Eleverne skal, jf. de faglige mål, kunne foretage en tematisk kultursammenligning. Man kan foretage en diakron sammenligning (af samme tema i forskellige perioder) eller en synkron sammenligning (af samme tema i samme perioder, men forskellige steder). Som nævnt ovenfor kan man sammenligne fx kønsroller eller børneopdragelse.

“Ikke-vestlig kultur”

Kravet om at arbejde med en ikke-vestlig kultur, er et spredningskrav. Eleverne skal altså stifte bekendtskab med kulturer eller kulturelementer udenfor “Vesten” (som kan defineres som Europa, USA, Canada, New Zealand og Australien). Den ikke-vestlige kultur kan fx indgå i en kultursammenligning.

“Det nationale og det globale”

Forståelsen af det nationale og det globale er i konstant udvikling, ligesom forholdet mellem de to også er i bevægelse. Hvad er national identitet (dansk national identitet), hvordan dannes national identitet, hvad er nationalisme? Man kan endvidere arbejde med nationen som ideologi, og undersøge, hvordan globalisering og migration påvirker national identitet og nationalfølelse.

“Interaktion og kommunikation inden for og på tværs af kulturer, herunder mediekultur”

Dette kernestofpunkt skal ses i forlængelse af punktet om kulturmøder. Hvordan foregår interkulturel kommunikation, og hvordan påvirker personlige, sociale og særligt kulturelle forskelle en samtale? Medierne rolle i en global hverdag og især den digitale mediekultur, de sociale medier, som betyder, at vi altid er i kontakt med andre netværk og kulturer, er en del af dette kernestofpunkt.

Når man arbejder med mediekultur, er udgangspunktet, om det er medierne, der påvirker kulturen, eller om det er kulturen, der påvirker medierne. Fra tid til anden omtales medierne som kulturens spejl, så det at komme om bag spejlet giver os en bedre forståelse af kulturen.

“Kulturelle undersøgelsesmetoder og problemorienteret kulturanalyse”

Den metode, man bruger, er afgørende for, hvilken viden man får om kultur, og eleverne skal arbejde med forståelse for forskellige indsamlingsmetoder, kvalitative og kvantitative samt forskellige undersøgelsesmetoder, fx interview og observation. Eleverne får naturligvis kendskab til metoderne ved at arbejde med dem, men også ved at forholde sig til, hvordan andre har undersøgt og analyseret kulturelle problemstillinger. Eleverne skal desuden introduceres for problemorienteret kulturanalyse, hvor de selv skal identificere en problemstilling, indsamle empiri og analysere deres materiale for at besvare problemstillingen.

“Forskellige integrationsformer”

I forlængelse af kernestofpunkterne om kulturmøder og kulturel kommunikation skal eleverne også beskæftige sig med forskellige former for integration, integration på forskellige planer og i forskellige sektorer foruden de forskellige udfordringer, der er i forbindelse med integration.

“Majoriteter og minoriteter”

Majoriteter er i flertal og dermed normen, minoriteter er derfor per definition forskellige fra normen. Det kan være etniske minoriteter, religiøse minoriteter, seksuelle minoriteter. Hvordan er forholdet mellem minoriteter og majoriteter i et givet samfund? Hvordan diskrimineres minoritetsgruppen/grupperne eventuelt? Hvordan behandler staten minoriteterne? Dette kernestof handler i høj grad om normalitet og magt.

“Identitetsdannelse som resultat af en kulturel og historisk proces”

Eleverne skal arbejde med forskellige socialiseringsteorier og beskæftige sig med, hvordan identitet bliver til i en kulturel sammenhæng. Den kultur, vi socialiseres ind i, er også resultatet af en historisk proces.

“Etik og moral”

Etik og moral er kulturbetinget. Rigtigt og forkert, godt og ondt indlæres fra den tidligste barndom og har stor betydning for vores omgang med andre mennesker. Mødet med mennesker, der har en anden opfattelse af rigtigt og forkert, kan være ekstra kompliceret. En erkendelse af dette er vigtigt for den interkulturelle kompetence.

2.3 Supplerende stof

“Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof skal udvælges, således at det i samarbejde med kernestoffet medvirker til opfyldelse af de faglige mål. Det supplerende stof uddyber og perspektiverer kernestoffet. Det supplerende stof består fortrinsvis af aktuelle problemstillinger med relation til faget. Det supplerende stof skal bidrage til at styrke det faglige samspil. Der skal indgå materiale på engelsk, og når det er muligt, på andre sprog.”

I læreplanens afsnit om supplerende stof er der ikke anført konkret stof. Der er flere valgmuligheder under supplerende stof end under kernestof. Valgmulighederne er dog ikke ubegrænsede, jævnfør formuleringen om, at eleverne ikke vil kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Man skal naturligvis have de faglige mål i erindring, også når der vælges supplerende stof. Fx drejer et af de faglige mål sig om, at eleverne skal kunne formulere egne handlemuligheder på baggrund af en kulturel udvikling. Men tilgangsvinklen: egne handlemuligheder er ikke anført som kernestof. Derfor må man som supplerende stof arbejde med kultur både som en mulighed og som en ramme for den enkeltes handlinger. Valget af supplerende stof vil i øvrigt typisk afhænge af det emne, der danner tyngden i et givet forløb. Valget kan desuden afhænge af, om faget indgår i samspil med andre fag.

Som læreplanen anfører, skal det supplerende stof fortrinsvis bestå af aktuelle problemstillinger, som berører fx være religion, køn, sprog, virksomhedskultur og teknologi.

2.4 Omfang

“Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til 400-600 sider.”

Angivelsen af omfang har til formål at give et overblik over, hvor meget man har arbejdet med de forskellige emner i undervisningen. Der er ikke tale om normalsidebegrebet, som alene anvendes i beskrivelsen af det ukendte tekstmateriale til mundtlige prøver (se afsnit 4.2), men om en mere fleksibel opfattelse af det faglige indhold, eleverne beskæftiger sig med i undervisningen.

Sværere bliver det at tælle materiale, som ikke er trykt. Ved film- og lydclip kan man fx vælge at lade tre minutters afspilning svare til en side. Hjemmesider og i-bogssider kan tælles som et skærmbillede svarende til en side. I forbindelse med ekskursioner, foredrag o. lign. foreslås, at en times aktivitet tælles som 10 siders tekst.

Ved tekster, hvor ingen af ovenstående retningslinjer synes dækkende eller giver anledning til tvivl, henvises til undervisningsministeriets generelle omregningsfaktoren for eksamenstekster - en sides tekst = 2400 enheder (dvs. anslag inkl. tegn og mellemrum).

Omfangsangivelsen har to overordnede formål. Den giver censor et godt overblik over undervisningens fokus og emnernes prioritering i undervisningsbeskrivelsen og fungerer desuden som rettesnor for, hvor meget man normalt vil skulle lade elever læse pr. undervisningslektion. Med fagets forhåndsdelte undervisningstid svarer en 60 min. lektion normalt til ca. 2-3 sider.

3 Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

“Undervisningen skal foregå som en vekselvirkning mellem teori og empiri, således at det teoretiske stof anvendes på virkelighedsnære problemstillinger. Dette skal blandt andet sikres gennem valg af forskellige undervisningsformer og forskellige perspektiver. Eleverne skal understøttes i selvstændigt at formulere problemstillinger, indsamle og bearbejde materiale og præsentere resultatet heraf. Der skal lægges vægt på, at den enkelte elev får mulighed for, på et fagligt grundlag, at reflektere over den kulturelle betydningsproduktion og kulturens rolle.”

Det skal sikres, at eleverne får en tydelig fornemmelse af, at de teorier, de arbejder med, er fortolkninger af virkeligheden. Det er vigtigt, at eleverne præsenteres for forskellige perspektiver eller opfattelser af virkeligheden, og at undervisningen organiseres sådan, at eleverne understøttes i selv at identificere problemer, formulere problemstillinger, indsamle og bearbejde materiale og præsentere resultaterne heraf individuelt eller i grupper. “Forståelse” er et hermeneutisk begreb og kan opnås i spændingsfeltet mellem det fremmede og det kendte. Den enkelte elev skal gennem mødet med det fremmede og det kendte, forskellige perspektiver, forskellige undervisningsformer og fagets kerne stof have mulighed for på et fagligt grundlag at reflektere over og forstå kulturelle processer.

3.2 Arbejdsformer

“Undervisningen tilrettelægges med progression i valg af arbejdsformer, således at eleverne i stigende grad reflekterer over valg af materiale, teori og metode. Arbejdet organiseres i seks til otte forløb, der tilsammen skal dække de faglige mål og kernestoffet. Der skal i alle forløb anvendes flere forskellige materialetyper. Arbejdsformerne skal veksle inden for og mellem de forskellige forløb. Hovedvægten skal lægges på elevaktiverende og problemorienteret arbejde. Der indgår arbejdsformer og opgavetyper, der udvikler elevernes innovative evner.

I mindst et af forløbene skal der indgå materiale, som er indsamlet via eget feltarbejde.”

Der læses seks til otte forløb. For at dække de faglige mål og kernestoffet kan man fx læse ét forløb om kulturmøde, ét forløb med tematisk kultursammenligning, ét forløb med hovedvægt på en ikke-vestlig kultur, et forløb om kulturel udvikling, et forløb om kulturel identitet og et forløb om nationalisme og globalisering.

Der er mange muligheder mht. materialeformer: bøger, artikler, internettet, rapporter, statistisk materiale, artefakter, skønlitteratur mm. Arbejdsformerne skal veksle inden for og mellem de forskellige forløb. I nogle forløb vil det være muligt og ligefrem oplagt, at eleverne arbejder problembaseret og med deres eget materiale. I andre forløb kræver indholdet måske en større grad af stilladsering. Men hovedvægten skal overordnet lægges på elevaktiverende og problemorienteret arbejde. I mindst et af forløbene skal der indgå en kulturanalyse baseret på eget feltarbejde. Feltarbejdet bør være skarpt afgrænset og meget konkret, således at eleverne kan overskue og gennemføre deres undersøgelse. Her kan eleverne gennem en slags feltarbejde lave dataindsamling over egne iagttagelser, fotografier, interviews og spørgeskemaer.

Kulturforståelse giver mulighed for at arbejde med en række materialer, som er forskellige fra dem, man arbejder med i andre fag. Ud over undervisningsbøger, dokumentarfilm og tv-udsendelser om den kultur, man undersøger, kan man se spillefilm, læse skønlitteratur, børnelitteratur, kigge på (billed)kunst, arkitektur, design og mode og invitere gæsteforelæsere som udtryk for kulturen.

Innovative kompetencer

I faget skal der anvendes arbejdsformer og opgavetyper, der udvikler elevernes innovative evner. At være innovativ eller at arbejde innovativt medfører at skabe noget nyt som har værdi for andre, fx ved at give løsninger på et eksisterende problem eller opfylde et behov. Det kan forstås som ny viden, forbedring af eksisterende viden eller noget, som skaber værdi og er nyt i konteksten. I kulturforståelse kan det fx handle om at styrke elevernes omverdensrelation og dermed gøre dem i stand til at forstå verden som mulighed og iværksætte og gennemføre initiativer i samarbejde med andre. Eleverne kan arbejde med at identificere problemer og finde løsninger på helt konkrete udfordringer, der fx opstår i forbindelse med kulturmøder. Hvordan kan man gøre det nemmere for forældre med indvandrerbaggrund at aflevere deres børn i daginstitution? Hvordan kan man i et boligområde, hvor der bor mennesker fra mange forskellige kulturelle baggrunde skabe et miljø, hvor beboerne lærer hinanden at kende og kulturmødet opleves som positivt og berigende? Eleverne kan agere kommunikationsmedarbejdere i en kommune eller bestyrelsesmedlemmer i en boligforening, men de kan også, i samarbejde med gymnasiets elevråd fx, iværksætte initiativer, der skal skabe et konstruktivt kulturmøde mellem 1.g'erne og de andre årgange. Der kan også arbejdes med at udvikle undervisningsmateriale om nogle af fagets væsentlige elementer til andre klasser, eller andre klassetrin, i den lokale folkeskole.

3.3 It

“Undervisningen tilrettelægges under hensyn til, at it indgår i forbindelse med informationssøgning, materialeindsamling og præsentation. Internettet bruges til at undersøge og møde andre kulturer. Der arbejdes ligeledes med, at eleverne forholder sig nuanceret, kritisk og undersøgende til information og kulturel betydningsproduktion på internettet.”

Undervisning i informationssøgning og materialeindsamling kan fx ske på måder, der giver eleverne et kendskab til centrale hjemmesider af relevans for faget, samtidig med at de bliver i stand til at vurdere lødigheden af ukendte sider. Eleverne må således trænes i at nå en bevidsthed om, at det ved en Google-søgning ikke nødvendigvis er de første resultater, der er de mest relevante. Informationssøgningskompetence er dog ikke kun et spørgsmål om at finde de “rigtige” hjemmesider, men også at være bevidst om, hvad fx leksikon- og faktalinkopslag kan bruges og ikke bruges til. I den forbindelse kan der reflekteres over betydningen af, at søgeresultater og information på sociale medier afgøres af algoritmer, der afspejler et bestemt søgemønster. Der kan således arbejdes med, at disse algoritmer kan forstærke og forstørre en kulturel fortælling, fx fremstillingen af egen national kultur og identitet i mødet med andre kulturer. Det kan være på sociale medier eller i mere officielle nyhedsmedier. En del af det at besidde digital kompetence er bevidstheden om de etiske aspekter, der relaterer sig til arbejdet med og inddragelsen af it i undervisningen og i forhold til et generelt samfundsperspektiv, fx i forhold til forskellige normer for webadfærd på godt og ondt, herunder plagiering. Herigennem styrkes således også den demokratiske dannelse.

Bag de konkret iagttagelige fænomener, som eksempelvis de sociale medier, gemmer sig nye kommunikationsformer, der har betydning for kulturen og den måde, vi omgår hinanden på. Et interessant spørgsmål er således, hvordan de nye medier påvirker vores måde at kommunikere på, og hvordan det påvirker os både på et nationalt og internationalt plan. Medfører den nye teknologi en større kulturel mangfoldighed eller reduceres den til identiske koncepter blot tilpasset sproget? Hvad angår samtaler i den nye medievirkelighed og på de sociale medier, hvor kommunikationen ikke foregår “face to face”, så er der her mulighed for refleksion og eftertænkning. Man kan altså arbejde med film, tv, sociale medier etc. og herigennem opnå en bedre forståelse for mediernes betydning såvel nationalt som internationalt, og såvel for kulturelle grupper som individer.

Den digitale verden åbner en mangfoldighed af muligheder, som kan være af stor hjælp i forbindelse med feltarbejde. Her kan fx arbejdes med forskellige typer kultur og adfærd på sociale medier, eller de

digitale muligheder kan bruges til hurtigt og enkelt at skabe mulighed for kommunikation med andre kulturer.

Den digitale kompetence trænes dog også gennem arbejdet med at kunne anvende it på nye meningsfulde og faglige måder, herunder at kunne bruge it i forbindelse med remediering. I den forbindelse trænes elevernes forståelse af, at kvalitet og kritisk tænkning også er central i arbejdet med digitale produktioner. Det er forholdsvis enkelt at producere noget, der ser "rigtigt" ud, men dette er ikke i sig selv et kvalitetsstempel.

Desuden kan etableres forskellige former for digitale læringsfællesskaber, hvori eleverne indgår som aktive medskabere, hvilket kan træne samarbejde og opmærksomhed på kulturel interaktion også i (det digitale) klasserum. Også her er det naturligvis vigtigt at skærpe bevidstheden om både gevinster og faldgruber. Fx kan samskrivning i et Google-dokument både skabe synergi og medføre faglig sparring. Læringen er dog begrænset, hvis der er tale om en ureflekteret og måske lidt tilfældig nedbrydning af en opgave, hvor hver elev udelukkende varetager et delelement.

3.4 Samspil med andre fag

"Dele af kernestof og supplerende stof skal vælges og behandles, så det bidrager til styrkelse af det faglige samspil mellem fagene. I tilrettelæggelsen af undervisningen inddrages desuden elevernes viden og kompetencer fra andre fag, som eleverne hver især har, så de bidrager til perspektivering af emnerne og belysning af fagets almindelige sider. Kulturforståelse indgår desuden i de flerfaglige forløb."

Som nævnt i afsnit 2.2 kan kulturforståelse indgå i samarbejde med andre fag.

Det kan være en god idé at arbejde med mindre skriftlige produkter, når der arbejdes med samspil med andre fag. Dette kan styrke synlighedsførelsen af fagets teorier og metoder og højne disse anvendelighed over for eleverne.

I Studieområdet kan kulturforståelse indgå i flere af de fastlagte temaer, mest oplagt i "kultur, marked og kommunikation", "menneske, etik og rettigheder" og "globalisering". Kulturforståelse C kan indgå i det afsluttende studieområdeprojekt (SOP) sammen med et studieretningsfag på A-niveau. Det anbefales således, at eleverne gøres opmærksomme på denne mulighed, og at der arbejdes med mindre elementer af skriftlighed i undervisningen for at træne elevernes evne til at formulere sig skriftligt om emner af relevans for faget.

4 Evaluering

4.1 Løbende evaluering

”Der foretages løbende evaluering, således at eleverne får en klar opfattelse af det faglige standpunkt og udviklingen heri. Evalueringen danner desuden grundlag for individuel og fælles refleksion over udbyttet af undervisningen. Grundlaget for evalueringen er de faglige mål.

Elevernes faglige standpunkt evalueres undervejs i forløbet ved hjælp af forskellige former for feedback og dialog mellem elev, klasse og lærer samt evaluering af elevens processer og produkter. Evalueringen skal følges af klare anvisninger på, hvordan eleverne forbedrer sig.”

Et forløb kan evalueres ved en fælles samtale på holdet, hvor målet for forløbet gennemgås og sammenholdes med, hvilke emner der er blevet arbejdet med. I evalueringssamtalen inddrages tilrettelæggelsen af forløbet.

For at støtte underviserens løbende vurdering af elevens standpunkt kan det være en idé at give eleven en skriftlig melding om standpunkt efter det første undervisningsforløb. Denne skriftlige tilbagemelding kan tage udgangspunkt i en af eleven formuleret beskrivelse af ambitionsniveau samt af eget standpunkt på baggrund af opstillede kriterier.

Efterfølgende kan denne kommentar følges op af skriftlige tilføjelser efter hvert forløb. Har elevens deltagelse og standpunkt ændret sig? Dette kan også tage form af en logbog, hvor eleven selv tager stilling til egen udvikling.

Det anbefales, at underviseren allerede i planlægningen af undervisningsforløbet tænker evalueringen ind, således at der bliver sammenhæng mellem undervisning og evaluering.

4.2 Prøveform

”Mundtlig prøve på grundlag af et ukendt tekstmateriale på fire til seks normalsider. Tekstmaterialet skal have tilknytning til et eller flere af de studerede forløb. Eksaminanden præsenterer en problemstilling på basis af tekstmaterialet og besvarer den ved at inddrage relevant viden fra de studerede forløb, og herefter former eksaminationen sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator. Det tekstmateriale, der danner grundlag for prøven, skal tilsammen dække de faglige mål og kernestoffet.

Eksaminationstiden er ca. 30 minutter.

Der gives ca. 60 minutters forberedelsestid. Tekstmaterialet må højst bruges tre gange på samme hold.

En normalside er 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum) eller ca. tre minutters afspillet tekst.”

Prøven bygger på et ektemporalmateriale uden spørgsmål. Materialet kan have tilknytning til ét enkelt af de studerede forløb, eller gå på tværs af flere forløb. Eksaminanden skal altså selv finde en problemstilling i materialet og besvare problemstillingen ved at inddrage ektemporalmaterialet og teorier, begreber og materiale fra studerede forløb. Det bør være forholdsvis enkelt for eksaminanden at finde en relevant problemstilling i materialet. Det er elevens eget ansvar at besvare problemstillingen ved at inddrage de taksonomiske niveauer. Det er altså vigtigt, at eleven analyserer og ikke blot redegør for sin problemstilling.

Ved sammensætning af prøvematerialet anbefales, at det afspejler de materialetyper, der er arbejdet med i undervisningen. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at der i undervisningen inddrages et bredt

udsnit af materialetyper, så der er mulighed for at sammensætte varierede materialesæt, der giver eksaminanden mulighed for at demonstrere faglig viden og overblik og besvare faglige problemstillinger ved hjælp af fagets metoder og begreber.

Selvom kravet til materialets omfang udelukkende defineres kvantitativt, anbefales det, at der i sammensætningen også tages hensyn til materialets sværhedsgrad og form. Fx bør det overvejes, om materialet vil kunne læses og forstås af eksaminanderne inden for en rimelig tid af de 60 minutter, der er afsat til forberedelsen, fx ca. 20 minutter. Hvert eksamenssæt forsynes en oversigt over, hvilket materiale sættet indeholder.

Tekstmaterialet og de temaer og forløb, det repræsenterer, skal tilsammen dække de faglige mål og kernestoffet. Der skal altså ikke laves opgaver til alle forløb, men tekstmaterialet skal dække alle de faglige mål og kernestoffet. Det anbefales, at materialet tydeligt lægger op til at påvise og reflektere over forskellige kulturelle udtryk, perspektiver og opfattelser.

“Hjælpemidler”

Eksaminanderne må medbringe alt materiale fra undervisningen i forberedelsestiden. Det skal bemærkes, at adgang til internettet i forberedelsestiden ikke er tilladt. Dog vil det fortsat være tilladt for eksaminanderne at bruge digitale undervisningsmaterialer, fx e- og i-bøger, der er brugt i undervisningen og tydeligt fremgår af undervisningsbeskrivelsen, og som ikke kan opbevares på eksaminandens egen computer. Det er således ikke eksaminanden, men skolen, der inden for de givne rammer beslutter, hvilket undervisningsmateriale, der er netadgang til. Kravet om, at det digitale undervisningsmateriale skal fremgå eksplicit af undervisningsbeskrivelsen, tjener to formål: For det første at gøre det klart for eksaminanderne, hvad der er tilladt at benytte under prøven. For det andet at gøre det enklere at afgøre, om en eksaminand har benyttet ikke-tilladte hjælpemidler. Der henvises i øvrigt til vejledningen til eksamensbekendtgørelsen, punkt 6.

4.2.1 Undervisningsbeskrivelsen

Det fremgår af Eksamensbekendtgørelsen, at hver lærer ved afslutningen af et skoleår skal udarbejde en skriftlig undervisningsbeskrivelse. Undervisningsbeskrivelsen dokumenterer, at undervisningen har været tilrettelagt i overensstemmelse med læreplanen. Undervisningsbeskrivelsens hovedformål er at sikre, at eleverne har den nødvendige information vedr. eksamen, og at censor kan forberede sig til at varetage sit hverv som censor. Med henblik herpå udfyldes en undervisningsbeskrivelse, hvis hovedformål er at beskrive de temaer, som det samlede undervisningsforløb har været organiseret i. Der er ikke centralt fastlagte formkrav til undervisningsbeskrivelser. Det er således muligt at anvende de forskellige studieadministrative systemer til at udfærdige undervisningsbeskrivelser, eller der kan anvendes lokalt udformede skabeloner. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har udarbejdet en vejledende skabelon, som evt. kan anvendes.

En undervisningsbeskrivelse skal indeholde:

1. En samlet oversigt over de gennemgåede forløb i faget.
2. Et kort resumé af forløbets indhold og fokus, herunder hvilke centrale problemstillinger, der har været arbejdet med.
3. Angivelse af, hvilke faglige mål og hvilket kernestof i henhold til læreplanen der har været centrale i forløbet.
4. Det gennemgåede materiale fordelt på kernestof og supplerende stof, herunder omfang.
5. Undervisningens tilrettelæggelse i henhold til læreplanens krav om arbejdsformer.

Det er vigtigt, at det indholdsmæssige og tematiske fokus for hvert forløb beskrives fyldestgørende, herunder perspektiveringens temaer. Emnets titel og anvendte tekster kan ikke gøre det ud for en sådan beskrivelse. Beskrivelsen kan med fordel være kort, men skal kunne sætte en udenforstående ind i det overordnede indholdsmæssige og tematiske fokus i de enkelte forløb.

Vejledning til undervisningsbeskrivelser kan findes [her](#).

4.3 Bedømmelseskriterier

”Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1.

Der lægges vægt på, at eksaminanden kan:

- demonstrere overblik over fagets kernestof
- perspektivere en given problemstilling til faget som helhed
- anvende relevante faglige begreber
- disponere og formidle en faglig problemstilling.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering.

Ved prøve, hvor faget indgår i fagligt samspil med andre fag, lægges der vægt på eksaminandens evne til at behandle problemstillinger i samspil med andre fag og til at demonstrere viden om fagets identitet og metoder”.

4.3.1 Oversigt over karakterskalaen

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.
7	God	Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.
02	Tilstrækkelig	Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.

Nedenfor præsenteres beskrivelser af karaktererne for den mundtlige prøve i kulturforståelse. Disse karakterbeskrivelser har alene vejledende karakter. Bedømmelserne af de konkrete præstationer skal stadig ske på baggrund af

- de faglige mål (læreplanens pkt. 2.1)
- bedømmelseskriterierne (pkt. 4.3.)
- et professionelt, fagligt skøn
- en samlet vurdering af præstationen

4.3.2 Eksempel på karakterbeskrivelser for mundtlig prøve

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende	Eksaminanden behandler de faglige problemstillinger med konsekvent anvendelse af relevant teori. Eksaminanden har et stort overblik over fagets stof. Herunder demonstreres evnen til at reflektere over egen kultur. Eksaminanden kan præsentere et kulturanalytisk problemfelt ved hjælp af faglig terminologi.

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
7	Godt	Eksaminanden demonstrerer indsigt i de væsentligste dele af fagets stof. Under behandlingen af et givet stof perspektiveres der til andet relevant stof. Via anvendelse af kulturteori vises evne til at beskrive kulturelle udtryk. Eksaminanden kan i et vist omfang bevæge sig fra det konkrete til det generelle.
02	Tilstrækkeligt	Eksaminanden demonstrerer kendskab til hovedelementerne i fagets stof. Der gives eksempler på konkrete kulturelle problemstillinger. Der perspektiveres kun i ringe omfang mellem de forskellige dele af stoffet, lige som der ikke abstraheres fra det konkrete til det generelle.

STYRELSEN FOR

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

STYRELSEN FOR